

Розвиток світової економіки за умов зростання ризиків глобальної рецесії

Розглядаючи питання рецесії, можна прийти до висновку, що це поняття виникає послідовно та спричинене багатьма факторами. Наразі виникла дуже велика суперечка між багатьма науковцями, щодо ймовірності виникнення глобальної рецесії в усьому світі. Цьому передують дуже багато факторів, головним з яких є тероризм росії проти України.

Стаття присвячена дослідженню понять «економічний цикл», «рецесія» та причини її виникнення. Причини, що можуть спричинити сучасну глобальну рецесію, серед яких війна росії проти України, рішення ОПЕК+, що виражається в падінні цін на нафту, а також деградація трьох найбільших економік світу. Проаналізовано вплив російської агресії на світову економіку. Досліджено коливання цін на нафту та особливості прийнятих рішень організації країн-експортерів нафти. Розглянуто три найбільші економіки світу США, ЄС та Китай, їх розвиток на сучасному етапі, рівень інфляції та їх реакцію на можливу рецесію, причини, які передують виникненню рецесії. Зроблено висновки щодо загрози рецесії для України, серед яких падіння цін на сировину, зменшення фінансової допомоги від інших країн та іноземних інвестицій. Аналізуючи ймовірність настання рецесії, не можна отримати 100 % результат, але за оцінкою навіть при її настанні вона буде досить недовгою і майже непомітною для населення. Якщо розглядати українську економіку, то вплив від рецесії буде значно меншим, ніж від російського вторгнення.

Ключові слова: глобальна рецесія; світова економіка; загрози; інфляція; ВВП.

Актуальність теми. Пандемія коронавірусу підірвала економіку у всіх країнах світу. Протягом двох років зростання світового ВВП було досить сповільненим, але на початку 2022 року, за прогнозами експертів, світовий ВВП повинен був зрости більш ніж на 2 %, але військова агресія росії проти України повністю дестабілізувала економіку всього світу.

Тому досить доцільно розглянути ймовірність виникнення глобальної рецесії на фоні цих подій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спираються автори. Визначенню понять «рецесія» та «економічний цикл» присвячено праці Н.І. Демчук, Л.С. Крючко, Г. В. Ортіна. Дослідження ймовірності виникнення глобальної рецесії здійснено в працях В.Панасюк, О.Павлиш, О.Мартиненко, А.Водяний.

Однак більшість робіт досліджує окремі причини глобальної рецесії, не оцінюючи її ризики в цілому для всього світу, а також її загрози для України. Тому наше дослідження здійснено у цьому напрямі.

Метою статті є дослідження факторів, що можуть спричинити глобальну рецесію та її загрози для України.

Викладення основного матеріалу. Орієнтуючись на прогнози багатьох світових організацій, світ стоїть на порозі глобальної рецесії, оцінити її розміри та наслідки досить складно, але навіть ризик її виникнення призвів до негативних наслідків. Тому досить доцільно дослідити ймовірність та можливі причини виникнення рецесії.

Рецесія є однією з фаз економічного циклу та становить собою період зниження рівня сукупного випуску, доходу, зайнятості, торгівлі, який триває від шести місяців до одного року і характеризується значним спадом у багатьох секторах економіки.

Економічний цикл – це регулярні коливання рівня ділової активності, коли за зростанням активності настає її зниження, яке знову змінюється зростанням [1].

Рецесія може бути викликана безліччю причин як внутрішнього, так і зовнішнього характеру.

До внутрішніх факторів належать:

1. Відтворювальні та структурні – зміна фаз відтворювальних циклів і зумовлені цим зрушення в структурі економіки, хвороблива зміна передових галузей і напрямів;
2. Інституційні та організаційно-економічні – необхідність змін у формах власності, ринкових інститутах, формах організації виробництва і управління;
3. Державно-економічні та кон'юнктурні – потреба зміни форм і методів державного регулювання економіки з урахуванням стійких змін у кон'юктурі;
4. Зовнішньоекономічні – резонансний вплив світових криз, кризових потрясінь у суміжних інтегрованих економіках, радикальні зміни в структурі зовнішньої торгівлі, надмірний зовнішній борг тощо.

До зовнішніх факторів варто зарахувати:

1. Технологічні – вичерпання потенціалу техніки, технологічних укладів, технологічних засобів виробництва;

2. Демографічні та природно-екологічні – перенаселення або депопуляція, вичерпання доступних запасів природних ресурсів, надмірне забруднення навколишнього середовища, значне збільшення демографічного навантаження на природне середовище;

3. Соціокультурні та психологічні – викликані кризами в науці, освіті, культурі, етиці, ідеології, психологічними очікуваннями кризових потрясінь;

4. Державно-правові та військові – зумовлені кризою державної влади і політичної системи, внутрішніми соціальними конфліктами і війнами [2].

До причин, що зумовлюють спричинити сучасну глобальну рецесію, варто зарахувати:

1. Війну росії проти України. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) вважає, що війна росії в Україні, яка триває вже довго, буде значно впливати на світову економіку. Прогноз зростання світової економіки впав на 0,6 % з лютого місяця, 2022 року.

А ось за даними Світового банку, прогноз глобального економічного зростання на поточний рік зменшився на цілий процентний пункт до 3,2 з 4,1 %.

Окрім цього, енергетична війна Росії проти Європи підштовхнула ціни на енергоносії високо вгору, а руйнування сільськогосподарського сектору, харчової промисловості в Україні та блокада українського експорту стали одним із головних тригерів зростання продовольчих цін у світі. В ООН заявили, що війна в Україні поглибила глобальну кризу вартості життя, якої не було протягом цілого покоління. За даними їх звіту, близько 180 мільйонів людей у 41 з 53 країн зіштовхнуться з продовольчою кризою або погіршенням умов цього року. Очікується, що ще 19 мільйонів людей зіштовхнуться з «хронічним недоїданням у всьому світі у 2023 році» [3];

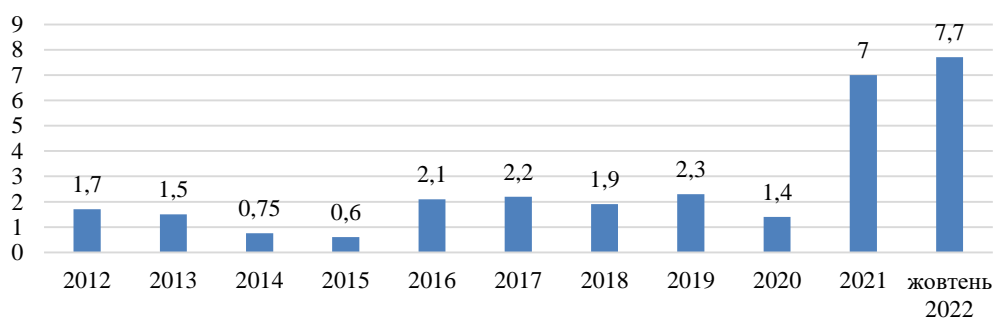
2. Коливання цін та попит на нафту. 5 жовтня 2022 року організація країн-експортерів нафти, а також групи її союзників на чолі з росією у форматі ОПЕК+ прийняли рішення про скорочення видобутку нафти на 2 мільйони барелів на день. Скорочення пропозиції нафти, що призводить до збільшення цін на неї, що буде негативно впливати на країни з низьким і середнім рівнем доходу, які вже і так страждають від високих цін на енергоносії.

Уже за місяць 14 листопада ОПЕК вже вп'яте з квітня місяця знизил прогноз зростання світового попиту на нафту на 2022 рік, посилаючись на зростаючі економічні проблеми, враховуючи високу інфляцію та зростання процентних ставок. У щомісячному звіті ОПЕК йдеться, що попит на нафту у 2022 році збільшиться на 2,55 млн барелів на добу або на 2,6 %, – це на 100 тис. б/д менше за попередній прогноз. У наступному році ОПЕК очікує зростання попиту на нафту на 2,24 млн б/д, що також на 100 000 б/д нижче, ніж прогнозувалося раніше [4].

Реакція на такий прогноз була миттєвою, вже 15 листопада ціни на нафту знизились. Такі коливання досить погано впливають на стабільність економіки;

3. Уповільнення розвитку трьох найбільших економік світу, США, Китаю та ЄС. Розглядаючи економіку США, оцінка її економічного зростання в липні 2022 року показала, що за другий квартал року ВВП країни знизився на 0,9 % у річному вимірі, після зниження на 1,6 % у першому кварталі. Таким чином, за перше півріччя зниження ВВП становило 1,3 %.

Наразі уряд США заперечує наближення рецесії, але показники інфляції свідчать про інше. Згідно з рисунком 1 рівень інфляції в 2022 році має найбільше значення за останні 10 років.

Джерело: складено автором на основі [6]

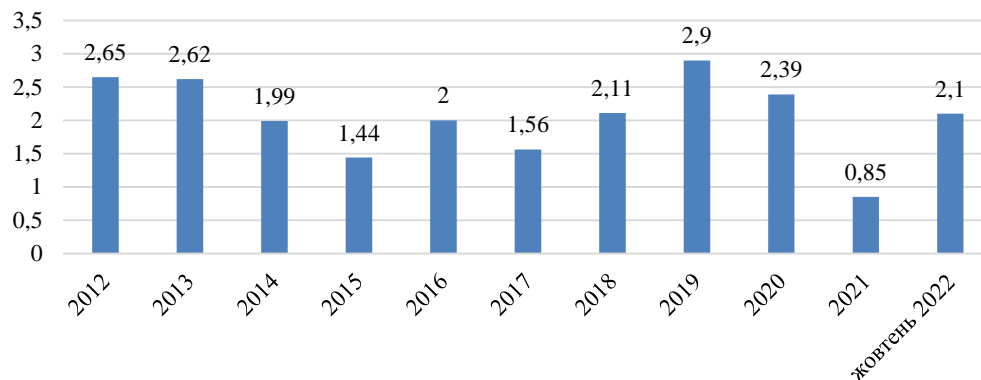
Рис. 1. Рівень інфляції в США за 2012 – жовтень 2022 року у %

Загроза рецесії у США вже спричинила певні наслідки для фінансових ринків, за місяць провідні американські фондові індекси S&P 500 і Nasdaq Composite впали на 8,4 і 9,1 % відповідно.

Також стрімкого падіння зазнали ціни на всі ринкові активи, включно з сировинними товарами. Постраждали навіть казначейські облігації США і золото, які традиційно вважаються найбезпечнішими для інвестицій [5].

А ось дивлячись на економіку Китаю, там спостерігається зниження попиту на ринках, що є однією з можливих причин настання майбутньої рецесії. Також знову підвищилася кількість хворих на коронавірус, що може сповільнити зростання економіки. Наразі зростання китайської економіки вже сповільнилося майже до 4 %, замість цільових 7 % на цей рік.

Рівень інфляції у Китаї, згідно з рисунком 2, має достатньо стабільні показники, але над економікою країни нависла загроза «циклічної жорсткої посадки», це наслідок надлишкових виробничих потужностей і високого боргового тягаря ключових секторів, борг КНР сягає 40 трлн доларів (265 % від ВВП), з яких дві третини – це борги компаній, а також корекції на ринках акцій і нерухомості.

Джерело: складено автором на основі [8]

Рис. 2. Рівень інфляції в Китаї за 2012 – жовтень 2022 року у %

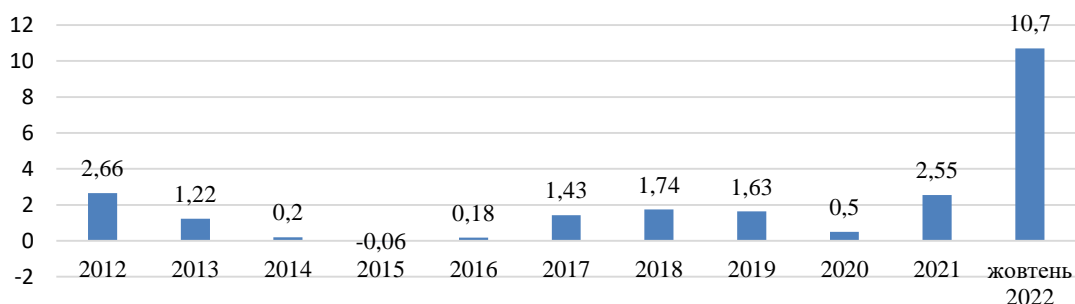
Наразі уряд КНР може спробувати боротися з об'ємами попиту, але всі ці дії будуть недостатніми, оскільки висока закредитованість обмежує можливості для монетарних маневрів. Влада не хоче ні йти на надмірне ослаблення національної валюти після проведеної в серпні девальвації, ні поспішати з прийняттям стимулюючих заходів бюджетного характеру [7].

У 2022 році економіка Європи почала досить сильно скорочуватися і продовжуватиме скорочуватися протягом першого кварталу 2023 року на тлі двозначної інфляції та війни в Україні.

Причинами ймовірної рецесії у країнах Європейського Союзу є:

1. Напад росії на Україну;
2. Зростання цін на продовольство та енергоносії;
3. Наслідки коронавірусу;
4. Збільшення федеральною резервною системою облікової ставки і значне зростання дохідності фінансових активів у доларах призводить до послаблення євро.

У 2022 році рівень інфляції Європейського Союзу досяг свого історичного максимуму (рис. 3). Хоча інфляція, за прогнозами, наступного року знизиться, вона залишатиметься значно вищою за цільові показники Європейського центрального банку, на рівні приблизно 6 і 12 % відповідно, в європейських країнах з розвинутою економікою і країнах з ринком, що формується. Щоб зменшити інфляцію, Європейський центральний банк повинен буде впровадити більш жорстку макроекономічну політику, при цьому допомагати більш вразливим країнам Європейського союзу, що на разі знаходяться на стадії розвитку.

Джерело: складено автором на основі [9]

Рис. 3. Рівень інфляції в Європейському Союзі за 2012 – жовтень 2022 року у %

Розглядаючи рисунок 3, можна зробити висновок, що показник інфляції впродовж 2012–2021 року не перевищував 2,66, а ось у жовтні інфляція досягла нового максимуму за всю історію євро – 10,7 %.

Згідно з таблицею 1, відсоткове збільшення ВВП в усіх країнах ЄС за прогнозами експертів знизиться в 2023 році, і в 2024 році їм не вдасться повернутися на рівень 2022 року. Оглянувши рівень інфляції до 2024 року, її рівень вдасться стабілізувати, але все одно значення буде більше ніж в минулому десятиріччі. Найбільший рівень інфляції спостерігається в таких країнах, як Словаччина, Угорщина, Польща та Румунія.

Таблиця 1

Прогноз ВВП та інфляції Європейського Союзу на 2022–2024 роки, %

Країна	Прогноз ВВП			Прогноз інфляції		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Франція	2,6	0,4	1,5	5,8	4,4	2,2
Німеччина	1,6	-0,6	1,4	8,8	7,5	2,9
Італія	3,8	0,3	1,1	8,7	6,6	2,3
Словаччина	1,9	0,5	1,9	11,8	13,9	3,6
Іспанія	4,5	1	2	8,5	4,8	2,3
Угорщина	5,5	0,1	2,6	14,8	15,7	3,9
Польща	4	0,7	2,6	13,3	13,8	4,9
Румунія	5,8	1,8	2,2	11,8	10,2	6,8
ЄС	3,3	0,3	1,6	9,3	7	3

Джерело: складено авторами на основі [10–11]

Розглядаючи економіку України за ризику виникнення глобальної рецесії, слід виокремити такі загрози:

1. Рецесія призведе до падіння цін на сировину, тому українські експортери недоотримуватимуть доходи. Однак це падіння порівняно зі збитками від воєнних дій буде малопомітним;
2. Через зниження економічного добробуту країн-лідерів, підтримка України знизиться;
3. Також іноземні інвестори можуть скоротити обсяги позик Україні для фінансування бюджетного дефіциту та підтримки платіжного балансу.

Натомість економічна криза може простимулювати ухвалення правової процедури для отримання Україною заморожених російських активів, яких для виплати репарацій зарезервовано 300 млрд дол.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, згідно зі сказаним вище, можна зробити висновок, що рецесія – це фаза економічного циклу, що характеризується значним спадом багатьох секторів економіки. Наразі світова економіка має ризик ввійти у цю фазу.

Перш за все, на нашу думку, це викликано агресією росії проти України, що знизила рівень зростання економіки не тільки України, а й інших країн світу. Найбільше зараз ризик рецесії відчувають країни Європейського Союзу, в них різко зросли ціни на енергоносії, збільшується рівень інфляції, послаблюється офіційна валюта євро.

На фоні військового конфлікту росія також намагається впливати на світовий ринок нафти, таким чином тероризуючи інші країни. Так, у жовні було прийнято рішення качати менше нафти за день, але вже у листопаді ОПЕК виставила свої прогнози щодо попиту на ринку, і ціна знизилась.

Розглядаючи економіки США та Китаю у роботі, можна зробити висновок, що їх зростання зараз сповільнене, але цю проблему намагаються виправити їх уряди шляхом проведення монетарної політики, що є не досить дієвим. Спадання рівня економіки тепер є неминучим.

Аналізуючи загрози рецесії для України, нами було підведено підсумок: рецесія принесе економіці України принесе значно менші збитки, чим військова агресія росії.

Список використаної літератури:

1. Демчук Н.І. Економічні кризи та циклічність економічного розвитку / Н.І. Демчук, Л.С. Крючко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – С. 11–15.
2. Ортіна Г.В. Причини виникнення і наслідки економічних криз в ринковій економіці як об'єкти державного впливу / Г.В. Ортіна // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015.
3. Панасюк В. Війна в Україні поглиблює глобальну кризу вартості життя: що загрожує світу / В.Панасюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://meta.ua/uk/news/world/48167-viina-v-ukrayini-pogliblyue-globalnu-krizu-vartosti-zhittya-scho-zagrozhue-svitu/>.
4. Павлиш О. ОПЕК знову знизила прогноз зростання попиту на нафту: причини / О.Павлиш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2022/11/14/693797/>.
5. Мартиненко О. Рецесія в США: що це означає для ринків і України / О.Мартиненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://icu.ua/uk/about-icu/news/recesya-v-ssha-scho-ce-oznacha-dlya-rinkv-ukrani>.
6. Protect Against Inflation : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.agf.com>.

7. Ймовірність глобальної рецесії в найближчі роки // Фінанси та економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://finbalance.com.ua/news/citigroup-otsinyu-ymovirnist-hlobalno-retsesi-v-nayblizhchi-roki-v-55>.
8. Statista : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.statista.com/statistics/271667/monthly-inflation-rate-in-china/>.
9. Macrotrends : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/f8dk3De>.
10. European Commission : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6782.
11. *Водяний А.* «Переломний момент». На Євросоюз зимою чекають пік інфляції та рецесія / *А.Водяний* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://biz.liga.net/ua/all/all/novosti/perelomnyy-moment-evrosoyuz-zimoy-jdut-pik-inflyatsii-i-retsessiya>.

References:

1. Demchuk, N.I. and Krjuchko, L.S. (2017), «Ekonomiczni kryzy ta cyklichnist' ekonomichnogo rozvytku», *Naukovyj visnyk Hersons'kogo derzhavnogo universytetu*, pp. 11–15.
2. Ortina, G.V. (2015), «Prychyny vynyknennja i naslidky ekonomichnyh kryz v rynkovij ekonomici jak ob'jekty derzhavnogo vplyvu», *Derzhavne upravlinnja: udoskonalennja ta rozvytok*.
3. Panasjuk, V., *Vijna v Ukrai'ni poglybljuje global'nu kryzu vartosti zhyttja: shho zagrozhuje svitu*, [Online], available at: <https://meta.ua/uk/news/world/48167-viina-v-ukrayini-poglybljuje-globalnu-kryzu-vartosti-zhyttja-scho-zagrozhue-svitu/>
4. Pavlysh, O. (2022), *OPEK znovu znyzyla prognoz zrostantnja popytu na naftu: prychny*, [Online], available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/11/14/693797/>
5. Martynenko, O., *Recesija v SSHA: shho ce oznachaje dlja rynkiv i Ukrai'ny*, [Online], available at: <https://icu.ua/uk/about-icu/news/recesya-v-ssha-scho-ce-oznacha-dlya-rynkiv-ukrani>
6. *Protect Against Inflation*, oficijnyj sajt, [Online], available at: <https://www.agf.com>
7. «Jmovirnist' global'noi' recesii' v najblyzhchi roky», *Finansy ta ekonomika*, [Online], available at: <https://finbalance.com.ua/news/citigroup-otsinyu-ymovirnist-hlobalno-retsesi-v-nayblizhchi-roki-v-55>
8. *Statista*, oficijnyj sajt, [Online], available at: <https://www.statista.com/statistics/271667/monthly-inflation-rate-in-china/>
9. *Macrotrends*, oficijnyj sajt, [Online], available at: <https://cutt.ly/f8dk3De>
10. *European Commission*, oficijnyj sajt, [Online], available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6782
11. *Vodjanyj, A.*, «*Perelomnyj moment*». *Na Jevrosojuz zimoyu chekajut' pik infljatsii' ta recesija*, [Online], available at: <https://biz.liga.net/ua/all/all/novosti/perelomnyy-moment-evrosoyuz-zimoy-jdut-pik-inflyatsii-i-retsessiya>

Колобердянко Іван Іванович – кандидат економічних наук, доцент Запорізького національного університету.

<https://orcid.org/0000-0002-9932-5926>.

Наукові інтереси:

– стан світової економіки в умовах глобалізації.

Краснощок Ярослав Валерійович – студент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Запорізького національного університету.

Наукові інтереси:

– світова економіка.

Koloberdyanko I.I., Krasnoshchok Ia.V.

Development of the world economy under the conditions of growing risks of global recession

Considering the issue of recession, one can come to the conclusion that this concept arises consistently and is caused by many factors. At the moment, there is a very big dispute among many scientists regarding the probability of a global recession in the whole world. This is preceded by many factors, the main of which is Russia's terrorism against Ukraine.

This article is devoted to the study of the concept of «recession» and its causes. It also examines the concept of the «economic cycle» and examines the types of causes of recession. The reasons that can cause the current global recession are considered, including Russia's war against Ukraine, the decision of OPEC+, which is reflected in the fall in oil prices, and the third factor is the fall of the world's three largest economies. The impact of Russian aggression on the world economy is analyzed. Fluctuations in oil prices and peculiarities of the decisions taken by the Organization of Oil Exporting Countries have been studied. The article considers three largest economies of the world, the USA, the EU and China, their development at the current stage, the level of inflation and their reaction to a possible recession, the reasons that precede the occurrence of recession. Conclusions were made regarding the threats of recession for Ukraine, including the drop in prices for raw materials, the decrease in financial aid from other countries, and the decrease in foreign investments. Analyzing the probability of the onset of recession, you cannot get a 100 % result, but according to the assessment, even if it occurs, it will not be long enough and almost imperceptible to the population. Considering the Ukrainian economy specifically, the negative impact of the recession will be much less than that of the Russian invasion.

Keywords: global recession; world economy; threats; inflation; GDP.

Стаття надійшла до редакції 09.01.2023.